

Wijziging van het bacterievuurbeleid

In het septembernummer 1990 van het Nederlands Bosbouw tijdschrift is een onderzoek naar de zin en onzin van de Meidoorn-Onderhouds-Plicht (MOP) verschenen. Daarin werd een evaluatie aangekondigd. De resultaten daarvan hebben geleid tot wijzigingen in het bacterievuurbeleid, waarvan hier verslag wordt gedaan. Dit artikel zal in deze of dergelijke vorm in verscheidene vakbladen verschijnen.

Het is intussen wel bij u bekend dat de plantenziekte bacterievuur, veroorzaakt door de bacterie *Erwinia amylovora*, grote schade veroorzaakt bij enkele plantesoort-

ten die tot de familie van de roosachtigen behoren. De ziekte werd zo'n 200 jaar geleden voor het eerst gesignaleerd in de USA.

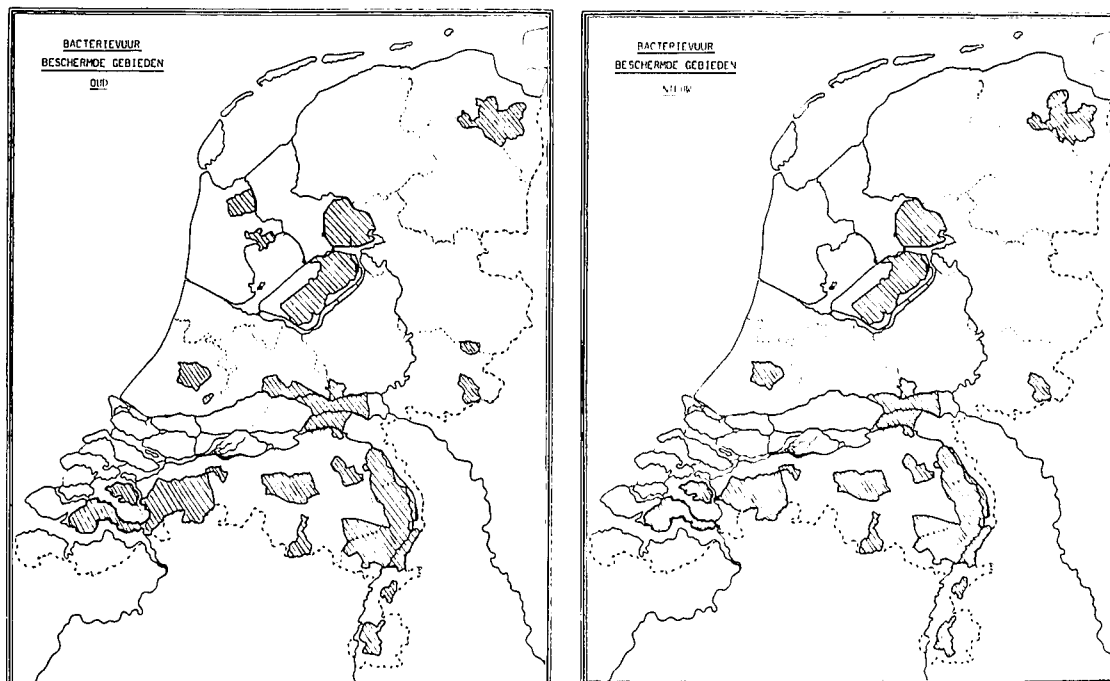
Hij wist later ook andere landen in de wereld te bereiken. In 1957 vond men de ziekte voor de eerste maal in Europa, in Engeland. Vanuit Engeland stak de ziekte naar ons land over. De wijze waarop bacterievuur de oversteek heeft gemaakt is onbekend, hoewel er aanwijzingen zijn dat vogels een rol hebben gespeeld. In Nederland werd de eerste aantasting door bacterievuur in 1966 op Noord-Beveland gevonden en direct ook weer uitgeroeid. Tot 1971 leverde de opsporing in ons land geen aantasting meer op. In 1971 vond men echter opnieuw bacterievuur en wel op Schouwen en in de kop van Noord-Holland (Texel/Den Helder). De bestrijding had min-

der succes dan in 1966 omdat, om natuur en landschap te sparen, deze niet zo ingrijpend kon zijn als op N-Beveland. Vanaf dat moment breidde de ziekte zich steeds verder over ons land uit. Ook elders binnen Europa heeft bacterievuur zich sterk kunnen uitbreiden.

Bestrijding vanaf 1984

Begin tachtiger jaren ontwikkelde bacterievuur zich gedurende enkele jaren explosief. De bestrijding hiervan had grote consequenties. Niet alleen financieel en personeel, maar ook landschappelijk. Dit laatste komt vooral doordat de wilde meidoorn (*Crataegus monogyna* en *C. laevigata*), van oudsher wijd verbreid in ons land aanwezig is. Dit is namelijk een van de voor bacterievuur meest vatbare planten. Het doel van de bestrijding was bescherming te geven aan de teelt en de export van vatbare planten. In de

■ Oude en nieuwe situatie beschermde gebieden bacterievuur

■ *Bacterievuur bloeseminfectie in meidoorn*

■ *Bacterievuuraantasting in cotoneaster*

EG-Fytorichtlijn staan de eisen geformuleerd waaraan de teelt van bomen en planten moet voldoen om in aanmerking te kunnen komen voor export. Om hieraan te voldoen ontwikkelde de overheid een nieuw bestrijdingsbeleid. Dit beleid trad in werking in het voorjaar van 1984. Het beoogde een bestrijding tegen zo laag mogelijke kosten en met een zo gering mogelijk nadelig effect op natuur en landschap. Het wordt uitgevoerd door de Plantenziektenkundige Dienst (PD) van de Directie Gewasbescherming van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze dienst spoort zieke planten op, laat deze vernietigen en voert de controle uit op het nemen van de voorgeschreven maatregelen. De belangrijkste onderdelen van dit beleid waren het aanwijzen van beschermde gebieden waarbinnen de bestrijding van bacterievuur zich concentreerde, het binnen deze gebieden invoeren van een onderhoudsplicht voor wilde meidoorns en een aanplantverbod voor enkele zeer vatbare planten. De meidoorn onderhoudsplicht (MOP) had tot doel de bloei van de meidoorn te voorkomen. De snoei moest tussen 1 november en 15 maart worden uitgevoerd. De reden hiervoor was dat uit internationaal onderzoek bekend is dat niet-bloeiende meidoorns minder vaak door bacterievuur worden aangetast dan bloeiende.

Door de bloei te voorkomen wordt bacterievuur in meidoorn op een laag niveau gehouden en wordt de verdere verspreiding van de ziekte afgeremd. Uit waarnemingen van de PD tijdens de bestrijdingsacties bleek dat aantasting in fruitpercelen een aantal malen rechtstreeks was terug te voeren naar aangetaste meidoorns in de directe omgeving. Verspreiding van de ziekte van meidoorns naar andere meidoorns is hierbij eveneens regelmatig waargenomen. Uit recent onderzoek van de Landbouw Universiteit Wageningen en de Plantenziektenkundige Dienst is gebleken dat in bloeiende meidoorns 7 maal meer bacterievuur voorkwam dan in niet-bloeiende exemplaren.

Resultaat van de bestrijding

De bestrijding van bacterievuur is alleen effectief als aangetaste planten of delen daarvan worden vernietigd. Een methode om zieke planten te genezen is er namelijk niet. De PD spoort, ook in de boomkwekerijen, aangetaste planten op en laat deze vernietigen. Hierdoor bestaat een goed inzicht in het aantal objecten (buiten de fruitteelt) waarin bacterievuur voorkomt. Een object is een beplantingseenheid, dit kan dus zowel een alleenstaande struik als een heg zijn. In 1983, toen bestrijding nog in het gehele land plaatsvond, werd in ± 14.000 objecten bacterievuur

gevonden. Hierbij betrof het in ± 5.000 gevallen meidoorn. Het overgrote deel van de overige aantastingen werd gevonden in Cotoneaster in particuliere en gemeentelijke beplantingen. Bij het ingaan van het nieuwe beleid werd het opsporen geïntensiveerd en geconcentreerd op de beschermde gebieden. Het aantal aangetaste objecten daalde in 1984 tot ± 6.500 . Daar maakte nu de meidoorn het leeuwedeel van uit.

Doordat weinig opsporing plaatsvond buiten de beschermde gebieden werden veel minder aangetaste Cotoneaster-objecten gevonden. Na 1984 daalde het aantal aangetaste objecten steeds verder. Het aandeel van de meidoorn was in deze jaren steeds $\pm 80\%$ van het totaal. In 1989 waren nog maar ruim 1.100 objecten aangetast. In het jaar 1990 zijn naar schatting echter weer ± 2.400 objecten aangetast. Dit is ongeveer het aantastingsniveau van 1987. De oorzaak hiervoor moeten we zoeken in de extreem gunstige omstandigheden voor de ziekte in het voorjaar van 1990.

De oorzaak voor het sterk verminderen van het aantal aangetaste objecten vanaf 1984 ligt bij een aantal factoren tezamen. Genoemd moet hierbij worden: het uitvoeren van een gerichte bestrijding; als gevolg hiervan een steeds lager aantal vatbare planten in de beschermde gebieden;

de MOP, waardoor er veel minder meidoorns ziek zijn geworden; het voeren van een terughoudend aanplantbeleid en de over het algemeen voor de bacterie minder gunstige omstandigheden.

Uit het reeds eerder aangehaalde LUW/PD-onderzoek is gebleken dat door het relatief lage aantal aantastingen er een lage infectiedruk in de beschermde gebieden heerst. Bij een lage infectiedruk tezamen met het gericht vernietigen van aangetast materiaal, blijkt de bloei van de meidoorn thans van weinig invloed meer te zijn op de verspreiding van de bacterie naar bijvoorbeeld pereboomgaarden.

Het gewijzigde bacterievuurbeleid

Overheidsbeleid moet periodiek worden getoetst of het gevoerde beleid nog aan zijn doelstelling beantwoordt en of het gebruikte instrumentarium nog effectief is. In het afgelopen jaar is het bacterievuurbeleid geëvalueerd. Hierbij zijn tevens de resultaten van het genoemde LUW/PD-onderzoek meegenomen. De beleidswijzigingen die voortvloeien uit deze evaluatie zijn begin februari 1991 vastgesteld en gepubliceerd in Staatscourant nr. 51 van 13 maart 1991.

Voorwaarden bij de beleidswijziging zijn, dat aan de EG-Richtlijnen blijvend moet worden voldaan en dat de ziektedruk in de beschermde gebieden onder normale omstandigheden niet mag stijgen.

De belangrijkste wijzigingen van het tot nu toe gevoerde beleid zijn:

* Buiten de beschermde gebieden spoort de PD in 500m-zones rond boomgaarden aantasting door bacterievuur niet meer op. De fruitteler kan hier wel zelf opsporing verrichten. Opruimen van de aantasting moet hij dan in overleg met de betrokkene rege-

■ Gezonde, bloeiende meidoorn

len. Komen zij er samen niet uit, dan grijpt de PD zonodig in.

* Enkele beschermde gebieden vervallen in hun geheel en de grenzen van enkele andere gebieden wijzigen (zie kaartjes). De beschermde gebieden zijn vanaf nu uitsluitend ten behoeve van de teelt en export van boomkwekerijproducten. Informatie over de juiste grenzen van de beschermde gebieden kunt u bij de districts-kantoren van de PD verkrijgen.

* De onderhoudsplicht (MOP) heeft zijn doel bereikt, namelijk het verlagen van de infectiedruk in de beschermde gebieden. Deze verplichting wordt nu opgeheven. De meidoorn mag dus weer overal bloeien. Dit zal echter tot gevolg hebben dat meer meidoorns ziek worden. Omdat de beschermde gebieden vrij van bacterievuur moeten worden gehouden, zal tijdens de opsporing door de PD veel aandacht aan aantasting in meidoorns worden gegeven.

* In de beschermde gebieden moet bacterievuur afdoende snel worden bestreden, ook in de fruitteeltpercelen. Zonodig zal de PD van haar bevoegdheden gebruik maken om de fruitteler te bewegen de nodige maatregelen te nemen.

Verder blijft in het gehele land het terughoudende aanplantbeleid voor vatbare planten van kracht. Bij aanplant hiervan verleent de overheid in principe geen subsidie.

De overige maatregelen uit de

bacterievuurregeling van 1984 blijven gehandhaafd. Dit geldt dus ook voor het aanplantverbod van wilde meidoorns in de beschermde gebieden.

Samenvatting

De bestrijding volgens het huidige beleid heeft haar doel bereikt: namelijk het verlagen van de infectiedruk om bescherming te bieden aan vatbare teelten.

Het effect van de MOP is door de verminderde infectiedruk thans vrijwel nihil geworden. Daarom wordt deze maatregel nu opgeheven. Om te voorkomen dat door het opheffen van de MOP de infectiedruk weer toeneemt, blijft in de beschermde gebieden een strak opsporings- en opruimingsbeleid voor zieke planten gelden. In de rest van ons land wordt het aanplanten van waardplanten, en met name van meidoorn, niet geadviseerd. Hierbij wordt een beroep gedaan op het gezonde verstand van een ieder. Als iedereen op zijn eigen terrein meewerkt kunnen we bacterievuur in de hand houden. De (eventueel bloeiende) meidoorn kan dan zijn belangrijke bijdrage aan het landschap blijven leveren. Ook voor de meidoorn blijft echter gelden: ONDERHOUD IS BEHOUD!!

Literatuur:

Teylingen, M. van, 1990. Bloei van wilde meidoorn en bacterievuur; zin en onzin van de MOP. Nederlands Bosbouw tijdschrift 62, nr. 8: pp.257-261